

Die O is de O van Opa

De NUL-kunstenaar, schrijver en activist, oud-docent en projectorganisator aan de Arnhemse Hogeschool voor de Kunsten, Henk Peeters, is op 13 april van dit jaar op 88-jarige leeftijd overleden.

Hiermee werd hij – in 1961 door Piero Manzoni gesigneerd tot kunstwerk – definitief een schakel in de geschiedenis van de Europese Avant Garde. Maar dan wel een dwarse schakel, eentje die midden in de maatschappij stond en zijn vaak ironische commentaar op de kunst en vooral de kunstwereld, kenbaar maakte. Zijn werk uit de jaren 60 is in vele collecties en heeft sinds kort een prominente plaats in het overzicht van het Stedelijk Museum samen met dat van zijn collega's (Fontana, Manzoni, Klein, Kusama, Armando, Hendrikse, Schoonhoven en De Vries). En in 2014 zal zijn werk te zien zijn in een grote Zero-show in het New Yorkse Guggenheim Museum die daarna naar het Stedelijk komt. Het wordt nu aangekocht in de hele wereld voor steeds hogere bedragen, iets waar hij zelf aan meedeed toen hij op 11 juni 2001 bij Sotheby's zijn Zero-collectie liet veilen.

De kracht van Peeters zat hem in het grote gemak waarmee hij zijn dingen deed, schreef en vol humor en relativering praatte over zijn werk en dat van zijn collega's. Hij was in staat om alles wat hij maakte op losse schroeven te plaatsen om zo met zijn publiek een nieuwe fase van kijken en denken binnen te gaan. Hij stond midden in de maatschappij, zette zich in de jaren 60, samen met de al even actieve

Benno Premsele snedig in voor de seksuele revolutie en was betrokken bij Provo, schreef voor Hitweek en organiseerde modeshows en exposities om de nieuwe benadering van leven, design en kunst voor het voetlicht te brengen.

Als docent aan de Academie van Arnhem kwam hem deze houding op bestuurlijke reprimandes kwam te staan. Maar ook dat deed pareerde hij luchtig en eloquent, zonder agressie met een milde ironie en zuivere humor.

Je zou Henk Peeters een *uomo universalis* kunnen noemen, van alle markten thuis, omdat hij zich net zoals de groten van de renaissance met *sprezzatura*, zowel artistiek, docerend als schrijvend wist in te zetten voor de maatschappij.

Peeters is het voorbeeld van de kunstenaar-curator. Sinds hij in 1965 officieel ophield met het maken van kunst en zijn artistieke werk meegaf met de vuilnis, was hij met grote inzet werkzaam als adviseur van musea en galeries die een tentoonstelling over de informele groep of NUL wilden maken. Waar dan ook, het maakte niet uit. Hij schreef de ene inleiding na de andere en presenteerde zich in een hagelwit kostuum met op de schouders geen sterren maar donsjes.

Van lieverlee begon hij weer te werken, enerzijds als *remaker* van zijn vroegere NUL-werk, anderzijds als schilder met koeienhuiden. Dat laatste startte in 1995 in Finsterwolde, tijdens de koetekendagen van Galerie Waalkens. Zoals hij zich in de jaren 60 verdiepte in de sfeer van wit, watjes, donsjes, haarvlechten en gebrande gaatjes in de vlekkeloosheid van zijn overhemd verdiepte hij zich nu in de visuele kwaliteiten van de Friese koeienhuid. En evenals de donsjes, de veertjes, de vlechten en de watjes waren die huiden en dus de werken, opnieuw van tactiele kwaliteit.

Kunst was voor Henk Peeters gewoon een middel om met de mensen midden in de maatschappij te staan. Dat werd tijdens de uitvaart door een van zijn kleindochters kernachtig onder woorden gebracht; 'Die O die u ziet als NUL staat bij ons voor Opa'. Zo makkelijk wisselde Henk Peeters zijn kunst in voor het leven.

In 1984 schreef hij voor *De Lucaskrater*¹, een standaardwerk over het Nederlandse kunstonderwijs, op verzoek van mij de volgende bijdrage waarin hij zonder hoofdletters, fonetisch in eenvoudige taal, zijn kunstopvatting neerschreef. Het werd geschreven in de tijd dat er enorm veel op de kunst werd bezuinigd, de beeldende kunstregeling op het punt stond te verdwijnen en door de fusering van het HBO het kunstonderwijs haar eigenheid en betekenis dreigde te verliezen. Hij was het met Constant eens: kunst was voor iedereen en dat moest zo blijven.²

Petri Leijdekkers, juni 2013

---

1 Prof. Dr. M. van der Kamp, P.G.J. Leijdekkers, Prof. Dr. J.L. Locher en J.B.H. Vierdag (red.) *De Lucaskrater. Historie en analyse van en meningen over het beeldende-kunstonderwijs aan de kunstacademies in Nederland*, Assen/Groningen, 1984.

2 Constant Nieuwenhuis, 'de opkomst en ondergang van de avantgarde', *Provo* 4, 1965.

henk peeters

ik ben nou zestig

en als je dan het familiealbum bekijkt, vind je het net alsof alles gisteren gebeurde. maar je kinderen lachen zich rot om die gekke kleren en die zotte haardracht. zo zal het ook gaan bij het terugblikken op die tijd dat ik het kunstonderwijs trachtte te veranderen: je krijgt de lachers op je hand als je vertelt wat je idealen van destijds waren. zo'n historische reconstructie heeft voor mij dan ook weinig zin

meer interesseert het me welke wijsheden je intussen hebt opgedaan om daarmee de mensen van dienst te zijn, die vandaag weer hetzelfde proberen met dat kunstonderwijs: veranderen. laatst onderging ik een interview en zag als kop boven mijn verhaal: 'ik ben geen kunstenaar, ik ben alleen tuk op veranderingen', en ik vond dat weer zó'n wijze uitspraak van mezelf, dat ik deze uitspraak graag meegeef aan deze tekst. want veel van wat nu vanzelfsprekend is in ons onderwijs, heeft in de jaren zestig veel strijd gekost. maar nog veel meer is er ondanks harde strijd niet gelukt.

laat ik als uitgangspunt nemen dat het mij inderdaad gaat om een verandering naar een toestand waarin de mens onbezorgd van de grootst mogelijke vrijheid kan genieten.

wie wil dat niet, zou je zeggen. maar aangezien de wereld is verdeeld in bezitters en niet-bezitters, ofwel machtingen en machtelozen, zullen deze voorrechten altijd aan de eerste groep toebehoren. dan zal dus de groep onderdrukten hiervoor moeten vechten. kunst kan de visualisering hiervan zijn. de heersende klasse zal ontkennen dat er iets aan de hand is en hun kunst zal er dan ook geen mond over open doen. maar aan de andere kant staat een kunst die het opneemt voor de onderdrukten en hen steunt. u voelt het al: aan die kant sta ik. de middelen die tot je beschikking staan, kies je niet zelf. ze worden bepaald door de heersende klasse. je kansen liggen daar waar de zwakke plekken zijn in hun systeem. dat was in de jaren zestig de democratisering. mensen wilden meepraten en het systeem zocht er een vorm voor waarbij deze behoefte werd bevredigd zonder dat het verder gevaar kon. de 'repressieve tolerantie' noemde Marcuse dit en hij gaf in die tijd bij studenten de eerste stoot tot een analyse van de maatschappelijke structuur. het is die periode waarin ik in deze hoek de ontwikkeling het meest intensief meemaakte. dat democratiseringsproces heeft natuurlijk niets opgeleverd en intussen heeft de reactie hard toegeslagen. maar de winst ligt in de bewustwording van de mensen en die wordt zichtbaar als het systeem weer een zwakke plek vertoont.

in mijn tijd was dat de imperialistische oorlog in vietnam. nu moet je daarvoor naar latijns amerika. nu verzet je je tegen de bewapeningswedloop.

wat heeft dat alles met kunst te maken? nou, dat is nu het grote probleem voor de kunstenaar om dat zichtbaar te maken. en voor het kunstonderwijs om jonge mensen daarbij te helpen. hiervoor is geen vaste methodiek te bedenken. want het probleem ligt steeds ergens anders en je moet dus iedere keer opnieuw je werkwijze aanpassen.

de ideologie van de heersende klasse heeft een oude traditie. in stijl uitgedrukt ziet het er meestal klassicistisch uit. de inhoud van het schilderij is moeilijk toegankelijk, voorbehouden aan ingewijden. het wordt door kunshistorici ondersteund door geheimtaal. in nevelen gehuld door musea die slechts toegankelijk zijn voor weinigen. het spreekt vanzelf dat in deze gedachtengang het kunstonderwijs slechts gegeven is aan enkelen. in die zin zou het het beste zijn als het aantal akademies wordt teruggebracht tot één en dan onder streng toezicht van de koning en de paus.

Zie over Henk Peeters:

Marga van Mechelen, Jonneke Jobse, *Echt Peeters, Henk Peeters | realist | avantgardist, Wezep, 2011*
Fred Wagemans, *Henk Peeters tastbaar, Nijmegen/Beetsterzwaag, 1998*